

7. 3. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Novela obchodního zákoníku jako reakce na směrnici o postupu proti opožděným platbám

V Poslanecké sněmovně byl ke dni 26. února 2013 ve druhém čtení (obecná rozprava) vládní návrh novely obchodního zákoníku vycházející ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, která nahrazuje dosavadní směrnici 2000/35/ES a která má opožděné platby minimalizovat. V tomto smyslu je základním cílem nové právní úpravy přinést další mechanismy na zlepšení platební morálky a na ochranu dodavatelů zboží a služeb. Z tohoto důvodu má dojít např. k přísnější regulaci lhůt splatnosti, k stanovení povinnosti sjednat maximální dobu trvání přejímky zboží nebo služeb nebo např. oprávnění věřitele nad rámec úroku z prodlení vymáhat po dlužníku částku představující náklady na vymožení pohledávky v paušální výši. Vzhledem k tomu, že směrnice stanoví ve svém čl. 12 povinnost členských států implementovat příslušná ustanovení směrnice do svých národních právních předpisů nejpozději do 16. března 2013 a neprovedením směrnice do právního řádu České republiky jí hrozí sankce ze strany Evropské unie[1], počítá návrh s účinností zákona od 1. března 2013. Vzhledem k tomu, že je návrh novely teprve ve svém druhém čtení a není jasné, v jakém časovém horizontu bude ve své finální podobě schválen, není překvapením, že ústavně právní výbor doporučil Poslanecké sněmovně Parlamentu, aby přijala změnu návrhu zákona, která univerzálně posouvá účinnost na první den kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení návrhu zákona.

Příslušný návrh novely obchodního zákoníku implementující směrnici o postupu proti opožděným platbám byl předložen Poslanecké sněmovně dne 16. srpna 2012 a byl v prvním čtení projednán 23. října 2012. V současné době zakotvují stávající ustanovení obchodního zákoníku, jež byla jako reakce na starší směrnici o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (z roku 2000) do obchodního zákoníku implementována v roce 2005, pouze podpůrnou lhůtu splatnosti v případě, že ze smlouvy nevyplývá lhůta jiná. Smlouva týkající se lhůty splatnosti a úroku z prodlení však nesmí být s ohledem na konkrétní okolnosti případu, praxi zavedenou mezi stranami a na obchodní zvyklosti zřejmě zneužívající. Ačkoli současné znění obchodního zákoníku reagovalo na dřívější směrnici z roku 2000, je dosavadní úpravě vytýkána především skutečnost, že se jedná o její mechanické převzetí, které nenavazuje na ostatní text obchodního zákoníku. Jako příklad lze uvést sporné ustanovení § 369a odst. 3[2] obchodního zákoníku o úrocích z prodlení, jež je jednak duplicitní k jiným ustanovením obchodního zákoníku (např. § 365 o prodlení, § 369) a jednak vyvolává pochybnosti aplikace pravidla o zproštění dlužníka od povinnosti platit úrok z prodlení, pokud není odpovědný za prodlení.

Jak již bylo naznačeno výše, základním cílem nové právní úpravy je přinést další mechanismy na zlepšení platební morálky a minimalizovat tak nešvar spočívající v opožděných platbách za dodané zboží či služby. Tento jev má negativní dopad na likviditu podniku a na jeho finanční řízení,

důsledkem čehož může v mnoha případech dojít i k následné, druhotné, platební neschopnosti dodavatelů zboží a služeb. Z tohoto důvodu směrnice přinesla, resp. návrh zákona přinese přísnější regulaci lhůt splatnosti. Nově se tak nastavuje maximální doba splatnosti na 60 dnů (v případech, kdy je obsahem vzájemného závazku dodat zboží nebo službu za úplatu veřejnému zadavateli, je pak lhůta 60 dnů stanovena jako maximální možná). Pokud bude novela schválena ve svém aktuálním navrhovaném znění, dotkne se přímo běžné obchodní činnosti zejména společností, které nemají smluvně sjednanou splatnost obchodních faktur, neboť novela nadále počítá primárně s formou dohody smluvních stran o splatnosti a až v případě, že splatnost není takto určena, uplatní se automaticky podpůrná lhůta splatnosti 30 dnů (navrhovaný § 340 odst. 3). Je však nutné poukázat na to, že případné smluvní ujednání doby splatnosti faktury překračující 60 dnů bude možné sjednat pouze tehdy, pokud takovýto postup nebude vůči věřiteli tzv. hrubě nespravedlivý (navrhované ustanovení § 343b).

Pojem „hrubě nespravedlivý“ je primárně nutné vykládat v souladu s implementovanou směrnicí, která indikuje, že pro posouzení, zda konkrétní smluvní ujednání je hrubě nespravedlivé, bude třeba zkoumat například okolnosti týkající se dodávaného zboží nebo poskytované služby nebo (nad rámec problematiky splatnosti faktur) skutečnost, zda jsou dány objektivní důvody od odchýlení se od zákonné sazby úroku z prodlení apod. Návrh novely pak explicitně upravuje dva případy, kdy se smluvní ujednání bude považovat za hrubě nespravedlivé, a to v případě dohody vylučující úrok z prodlení (navrhované ustanovení § 343b odst. 1) a dohody, která vylučuje náhradu nákladů spojených s uplatněním pohledávky (navrhované ustanovení § 343b odst. 2). Mimo to návrh s dohodou o době plnění odchylující se od § 340 odst. 4 až 6 a dohodou o výši úroku z prodlení, který je vůči věřiteli hrubě nespravedlivý, spojuje, stejně jako v ostatních případech hrubé nespravedlnosti, absolutní neplatnost. K úpravě splatnosti pak lze uvést, že příslušná navrhovaná ustanovení zákona budou v rámci § 263 odst. 1 obchodního zákoníku kogentní a nebude možné se od nich odchýlit.

Směrnice též stanoví povinnost zakotvit maximální ujednanou dobu trvání přejímky zboží nebo služeb. Aby nebylo ohroženo dosažení cílů směrnice a nebylo umožněno ustanovení o splatnosti obcházet, počítá návrh s tím, že, je-li ujednáno převzetí zboží nebo služby, sjednaná doba takového převzetí nesmí být delší než 30 dnů. Mělo by však být možné, aby doba přejímky překročila 30 dnů, např. v případě zvláště složitých smluv, je-li to výslovně dohodnuto ve smlouvě nebo v zadávací dokumentaci a pokud to není vůči věřiteli hrubě nespravedlivé (navrhované ustanovení § 340 odst. 5).

Za další výraznou změnu, kterou návrh zákona reaguje na příslušnou směrnici, je zvýšení sazby úroku z prodlení. Nově má Česká republika do svých právních předpisů stanovit sazbu úroku z prodlení ve výši minimálně osm procentních bodů nad referenční sazbou České národní banky, přičemž nad rámec úroku z prodlení stanoví směrnice pro členské státy povinnost umožnit věřiteli vymáhat po dlužníku též částku představující náklady na vymožení pohledávky v paušální výši (nově navrhované znění § 369 odst. 1[3]). Zde je však vhodné zmínit, že pravidla o výši úroku z prodlení a o paušální sazbě nákladů na vymáhání pohledávky, resp. jinými slovy že vymáhání minimální paušalizované náhrady spojené s uplatňováním pohledávky věřitele - podnikatele vůči jinému podnikateli, popř. veřejnému zadavateli příslušný návrh neupravuje. Návrh předpokládá, že příslušná pravidla budou upravena v nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku. I nadále by tak měla zákonná výše úroku z prodlení být využitelná ve všech závazkových vztazích.

Na závěr pak lze uvést, že návrh novely nařízení vlády (navrhovaný § 2a) v souladu s čl. 6 směrnice, resp. nového znění § 369 odst. 1, jenž stanoví zvláštní režim náhrady nákladů věřitele spojených s vymáháním plateb, předpokládá, že ve všech případech, kdy při obchodních transakcích věřiteli vznikne nárok požadovat po dlužníkovi úrok z prodlení, má vedle toho věřitel nárok obdržet od dlužníka rovněž pevnou částku ve výši minimálně 1.200 Kč (směrnice hovoří o částce ve výši 40

EUR).

Mgr. et Mgr. Radek Riedl,
advokátní koncipient

JUDr. Petr Bříza, LL.M.,
senior advokát

[Havel, Holásek & Partners s.r.o., advokátní kancelář](#)

Týn 1049/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 895 911
Fax: +420 224 895 980

[1] Nový občanský zákoník, jenž novou směrnicí zohledňuje, nabude účinnosti až 1. ledna 2014, nicméně je v této souvislosti nutné vzít v úvahu hlasy prosazující odsunutí účinnosti nového občanského zákoníku (a tím i nového zákona o obchodních korporacích), což činí osud nového občanského zákoníku do jisté míry nejistým.

[2] Současný § 369a odst. 3 zní: „Věřitel má právo požadovat úroky z prodlení jenom v míře, v jaké splnil své zákonné a smluvní povinnosti a jestliže neobdržel dlužnou částku v době její splatnosti, ledaže dlužník není odpovědný za prodlení.“

[3] „Věřitel má vedle úroků z prodlení nárok na úhradu minimální výše nákladů spojených s uplatněním své pohledávky v rozsahu a za podmínek stanovených nařízením vlády.“

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Nová pravidla ICC pro rozhodčí řízení: Přehled klíčových změn účinných od 1. června 2026](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Nařízení prodeje jednotky jako ultima ratio ochrany práv ostatních vlastníků?](#)